

فرهنگ اصطلاحات

فارسی به انگلیسی

(ویراست جدید)

سیف غفاری

نشر ذهن آویز

تهران، ۱۳۹۲

سرشناسه: غفاری، سیف، ۱۳۲۱ -
عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ اصطلاحات فارسی به انگلیسی
(ویراست جدید) / سیف غفاری.
مشخصات نشر: تهران، ذهن آویز، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: شش، ۴۸۰ ص: ۱۹/۵ × ۹ س.م.
یادداشت: کتاب حاضر در سال‌های مختلف و توسط ناشران
مقاوت منتشر شده است.
موضوع: فارسی - اصطلاح‌ها و تعبیرها - انگلیسی.
موضوع: زبان انگلیسی - اصطلاح‌ها و تعبیرها
شابک: 978-600-118-139-9
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ ق ۴ ص ۷ / ۱۴۶۰ PE
رده‌بندی دیویی: ۴۲۳/۱
شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۸۷۵۸۸

تألیف سیف غفاری

حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی: سعید شبستری

آماده‌سازی و اجرا: پژمان آرایش

مدیر تولید: عماد درنایی

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۲

شمار نسخه‌های این چاپ: ۲۰۰۰

کلیه حقوق برای مؤلف (سیف غفاری) محفوظ است

تهران صندوق پستی ۱۷۶۹-۱۵۸۱۵

چاپ: چاپخانه کاج

صحافی: صحافی گسترش ۷۷۳۴۹۴۶۴

مرکز پخش: مؤسسه گسترش فرهنگ و مطالعات

تلفن و دورنگار: ۷۷۳۵۴۱۰۵

آدرس اینترنتی: www.gbook.ir

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

درباره ویراست جدید

فرهنگ حاضر ابتدا در سال ۱۳۵۹ در ۲۶۴ صفحه گردآوری و تدوین شد. اولین منابع خارجی مورد استفاده عبارت بودند از:

1. Oxford Advanced Learner's Dictionary, 1980.

2. Longman Dictionary of English Idioms, 1980.

از آن زمان تاکنون چند ویرایش صورت گرفته که آخرین آن در بهمن ۱۳۸۴ بود که فرهنگ در ۲۵۲ صفحه انتشار یافت. در ویراست اخیر فرهنگ زیر کمک شایانی بود.

Oxford Collocations Dictionary.

در فاصله این سال‌ها، یادداشت‌هایی برداشته می‌شد و گردآوری‌هایی انجام می‌گرفت. از ابتدای سال ۱۳۹۲ این گردآوری‌ها در پیکره اصلی فرهنگ وارد گردید و حروف چینی و صفحه‌آرایی جدید صورت گرفت. منابع خارجی در این مرحله بدین قرار بودند:

1. Longman Dictionary of Contemporary English, 2010.

2. Merriam - Webster's Advanced Learner's English Dictionary, 2010.

3. Oxford Advanced Learner's Dictionary, 2011.

از جدول‌های هم‌آیندهای (collocations) لانگمن، مثال‌های بسیار فراوان وبستر و جدول‌های مترادف‌های آکسفورد استفاده بهینه گردید.

در این جدیدترین ویراست، از پیشرفته‌ترین نرم‌افزار برای حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی بهره گرفته شد و بدین ترتیب این امکان فراهم آمد که فرهنگ فشرده‌تر صفحه‌بندی شود تا ضمن اینکه حجم محتوایی آن افزایش چشمگیر یافته، چندان بر تعداد صفحه‌ها اضافه نگردد.

محتوای کتاب گستره فراگیری دارد، از ترکیب و عبارت و جمله گرفته تا عبارات فعلی و اصطلاح و ضرب‌المثل. بنابراین بدیهی است این مقوله می‌تواند ابعاد بسیار گسترده‌تری داشته باشد و در آینده همواره جامع‌تر و کامل‌تر تدوین و ارائه گردد.

به امید پسند و لطف قبول

سیف غفاری

تهران، مهر ماه ۱۳۹۲

www.ketab.ir

پیشگفتار

«اصطلاح» تشکیل شده است از یک مجموعه ثابت لغات که معنی و مفهوم گروهی و یکپارچه آنها با تعاریف و معانی یکایک آنها کاملاً متفاوت می باشد. ضمناً از آنجائیکه در اصطلاحات جنبه های استعاری غالب است و کلمات در معانی حقیقی و لغوی و لفظی خود اغلب ظاهر نمی شوند و پیروی از قید و شرط دستور زبان هم کمتر دیده می شود، بنابراین یافتن معانی یا معادل های دقیق و صحیح و روزمره آنها در فرهنگ های لغت تقریباً غیر ممکن است.

در چند نمونه از اصطلاحات انگلیسی زیر می بینیم که معانی و معادل های اصطلاحی آنها هیچگونه وابستگی و ربطی به تعاریف تک تک کلمات مربوطه ندارد.

To spill the beans. بند را آب دادن، مطلبی را لو دادن.

To jump the gun. عجولانه عمل کردن، قبل از موقع عمل کردن.

To hit it off. با یکدیگر جوشیدن، با همدیگر جور بودن.

Down in the mouth. بالب و لوچه آویزان، پکر و افسرده، بی دل و دماغ.
سنگ تمام گذاشتن، کاری را با صرف هزینه سنگین و علاقه زیاد انجام دادن.

To go to town on something.

همچنین باید توجه کنیم که هر اصطلاح چارچوب خاص خود را دارد و اگر «چارچوب» را قدری عوض کنیم مفهوم و معنی دیگری پدید خواهد آمد. نمونه های زیر مؤید این مطلب است.

(روی کسی) دست بلند کردن، (کسی را) تنبیه یا توبیخ کردن.

To lay a finger on (someone).

(روی چیزی) انگشت گذاشتن، مشخص و معین کردن.

To lay one's finger on (something).

منزوی و گوشه گیر بودن، معاشرتی و اجتماعی نبودن.

To keep to oneself.

(مطلبی را) بروز ندادن، (موضوعی را) پیش خود نگاهداشتن.

To keep it to oneself.

برخی اصطلاحات و ضرب‌المثل‌ها به بیش از یک صورت بیان می‌گردند که بدیهی است کلیه صورت‌های پذیرفته شده و متداول صحیح و قابل قبول می‌باشد مانند:

What you lose on the swings you gain on the roundabouts.

که به این دو صورت هم می‌آید:

1. You lose on the swings what you make on the roundabouts.

2. A swings-and-roundabouts situation.

عبارات فعلی یا افعال مرکب (phrasal verbs) که ترکیب فعل و حرف یا حروف اضافه و یا قید می‌باشند (مانند fill in on, go in for, blow up, fall through) نیز بخش عمده و لاینفکی از اصطلاحات را تشکیل می‌دهد. بدون بهره‌گیری از اصطلاحات، گفتار و نوشتار خام و عاری از لطافت و غیرنافذ خواهد بود. بنابراین اهمیت و ارزش اصطلاحات هر زبان به قدری است که می‌توان گفت:

«لغات اسکلت زبان است و اصطلاحات روح آن»

پس بدیهی است که بدون تسلط کامل بر اصطلاحات یک زبان و کاربرد صحیح و متداول آنها، هرگز نمی‌توان مدعی دانستن آن زبان شد. در عنوان این کتاب کلمه «اصطلاح» در مفهوم گسترده آن بکار رفته است و در درجه اول عباراتی را شامل می‌گردد که ترجمه تحت‌اللفظی آنها به سایر زبانها عباراتی نامفهوم و بی‌معنی بدست می‌دهد و بنابراین نیاز داریم معادل‌های دقیق و مصطلح آنها را در انگلیسی داشته باشیم، مانند «کسی را سرکیسه کردن»، «پدرم درآمده»، «کبکش خروس می‌خواند»، «عقلش پارسنگ برمی‌دارد»، «سرکسی را زیر آب کردن».

در درجه دوم عبارات و جملاتی مورد نظر بوده که گرچه از دید کلی و طبقه‌بندی عمومی اصطلاحات، ممکن است اصطلاح بشمار نیاید ولی برگردان آن به انگلیسی همواره مشکل‌آفرین می‌باشد، مانند «بند کفشم باز شده»، «دکمه‌های پیراهنت را ببند»، «در پرده اسرار»، «پول دستی به کسی

دادن»، «روحش شاد باشد»، «پولی که طلب داشتید»، «شیرین چهل سال را دارد».

در درجه سوم تعبیراتی مورد نظر بوده است که در فراگیری زبان انگلیسی و بخصوص در برگردانهای لازم از فارسی به انگلیسی ضروری می باشد. مثلاً برای کلمه «صدا» در زبان انگلیسی چندین واژه (sound, tone, noise, voice و غیره) داریم که هر یک مورد استعمال و کاربرد ویژه ای دارد و مفهوم خاصی را می رساند.

در درجه چهارم نظر خواننده به مواردی جلب می شود که شاید بتوان آن را «اصطلاح الحاقی» نامگذاری کرد. آگاهی از اینگونه اصطلاحات الحاقی از این جهت حائز اهمیت است که در معنی عبارت یا جمله دگرگونی بنیادی ایجاد می کند. مثلاً در اصطلاح *she is forty if she is a day* (شیرین چهل سال دارد - اگر بیشتر نباشد کمتر نیست) عبارت *if she is a day* قسمت الحاقی به شمار می آید.

مورد پنجمی که بدان توجه شد تفاوت موارد استعمال حروف اضافه بین فارسی و انگلیسی است. به دو مثال زیر توجه کنید:

کلمه به کلمه. [و نه «کلمه برای کلمه»] **Word for word.**

دشمن در شب (تاریکی) حمله کرد [و نه «دشمن توسط شب (بوسیله تاریکی) حمله کرد»]. **The enemy attacked by night.**

و بالاخره ارائه برخی حالات خاص و استثنائی زبان انگلیسی که بسیار محتمل است از دید یک فراگیرنده پنهان بماند، مانند کلمه *head* در عبارت *Fifty head of cattle* (پنجاه رأس گاو) که مفرد و جمع آن فقط در این معنی بخصوص بدون تغییر باقی می ماند.

کتاب بر مبنای واژه های شاخص و پر کاربرد اصطلاحات و تعبیرات و به ترتیب الفبای فارسی تنظیم گردیده و در زیر هر مدخل، عبارات و جملات مربوطه فارسی و معادل های انگلیسی آنها آمده است.

در مواردی که در کاربرد یک اصطلاح بیش از یک انتخاب لغت یا حرف اضافه وجود داشته، کلیه صورت های ممکن که مصطلح و صحیح می باشند، آورده شده و از خط مورب / برای تفکیک استفاده گردیده است. مثلاً در جمله

Their opinions differ over / on / upon / about certain issues.

هر یک از چهار حرف اضافه *over, on, upon* و *about* صحیح و دارای معنی

یکسان می‌باشد. یا در جمله *He is very humane / urbane / civilized* هر کدام از سه کلمه *urbane*، *humane* و *civilized* مفهوم و معنی مشابهی را می‌رساند و لهذا در بکارگیری هر یک از آنها حق انتخاب داریم. از همین خط مورب در متن فارسی جهت احتراز از تکرار دو اصطلاح از نظر ترکیب و ساختمان یکسان، استفاده شده است. مثلاً در جنگ سرد / داخلی *A cold / civil war* در می‌یابیم که «جنگ سرد» *A cold war* و «جنگ داخلی» *A civil war* است.

پراکنش برای درج دیگر واژه‌ها یا عبارات معمول بکار گرفته شده. برای مثال در جمله «به نام / در وجه کسی چک کشیدن»، «به نام» و «در وجه» هر دو مصطلح و رایج و قابل قبول‌اند. از قلاب [] برای دادن توضیحات در بخش فارسی استفاده شده. ضرب‌المثل‌های انگلیسی با علامت [S] (کوته‌نوشت کلمه *Saying*) مشخص شده‌اند.

ضمناً در مواردی خود را مجاز دانسته‌ام که صورت شکسته ملفوظ کلمات را که در گویش عامیانه رایج است بنویسم مانند مگه (مگر)، میگی (می‌گویی)، نشه (نشود)، بشین (بنشین) و یا گاهی کلمه یا عبارت متداول‌تر را جایگزین عبارت کامل نمایم مانند «جشن تولد» بجای «سالگرد جشن تولد».

هدف از گردآوری این فرهنگ که اولین بار در سال ۱۳۵۹ منتشر گردید، برداشتن گامی در این راه بود. در هر تجدید چاپ، کتاب مورد مرور و بررسی دوباره قرار گرفت و مطالبی به آن افزوده گردید و گستره فراگیری پیدا کرد. چاپ حاضر نیز که مجدداً حروف چینی و صفحه‌آرایی شده است از همین روند گسترش و تکامل پیروی می‌کند.

سیف غفاری

بهمن ۱۳۸۴